

ساختار قدرت نرم در دیپلماسی عمومی هند

سعید اسدی^۱

حساسیت و سرعت تحولات روابط خارجی هند در اواخر سال ۲۰۰۵ و اوایل سال ۲۰۰۶ میلادی، ضرورت پرداختن به دیپلماسی عمومی را به عنوان یکی از مهم ترین مؤلفه های قدرت نرم، بیش از پیش بر مسئولین این کشور نمایان ساخت. باتوجه به اینکه نویسندگان دوره مورد اشاره به واسطه مسئولیت شغلی خود، تحولات سیاست خارجی و افکار عمومی هند را از نزدیک رصد نموده، مقاله حاضر حاصل تجربه عینی، مطالعه میدانی و بعضاً اطلاعات به دست آمده از داخل وزارت خارجه آن کشور در رابطه با دیپلماسی عمومی می باشد.

رأی هند به قطعنامه ی مورخ ۲۴ سپتامبر ۲۰۰۵ آژانس بین المللی انرژی اتمی علیه ایران، موجب تحریک شدید افکار عمومی، مطبوعات و محافل دانشگاهی گردید و میزان استقامت دولت هند در برابر فشار غرب نسبت به تعامل با ایران به ویژه در دو موضوع فعالیت های هسته ای ایران و پروژه ی خط لوله ی ایران-پاکستان-هند، به عنوان سنگ محک استقلال هند در سیاست خارجی ارزیابی شد. در دوره های کوتاه، صدها مقاله در انتقاد به رأی هند و در حمایت از فعالیت هسته ای ایران در مطبوعات هند منتشر شد. به عنوان نمونه ای قابل توجه، سری مقالات تخصصی و تحلیلی دستیار سردبیر روزنامه ی «هندو» در حمایت از برنامه هسته ای ایران، موفق به دریافت مدال نقره جوایز سال ۲۰۰۵ انجمن خبرنگاران سازمان ملل^۲ یادبود «الیزابت نوفر» شد و این در حالی بود که مدال طلای همین جایزه مشترکاً به مقاله ی روزنامه های واشنگتن پست و نیوزدی که علیه برنامه هسته ای کشورمان نگاشته شده بود، تعلق گرفته بود.

^۱ سعید اسدی وابسته ی مطبوعاتی سابق سفارت جمهوری اسلامی ایران در دهلی نو و کارشناس دیپلماسی عمومی است.

^۲ UN Correspondents Association.

هم‌چنین هجده‌ی گسترده‌ی افکار عمومی، نخبگان و ارباب جراید به‌ویژه از ناحیه‌ی احزاب چپ و مسلمانان نسبت به رشد چشمگیر روابط «دولت ائتلاف مرقی متحد» با آمریکا که با سفر جورج بوش به هند به اوج ظهور خود رسید؛ و از همه مهم‌تر، طرح پیمان هسته‌ای هند و آمریکا، در کنار افزایش حجم مناسبات نظامی و امنیتی هند با رژیم اشغالگر قدس، دولت هند را ناگزیر از کنترل جو مطبوعات و جلب نظر افکار عمومی و نخبگان فکری جامعه می‌نمود. البته تلاش هند برای کسب کرسی دایم شورای امنیت سازمان ملل نیز از دیگر موضوعاتی است که از ابتدا به عنوان یکی محورهای مورد توجه دیپلماسی عمومی این کشور مدنظر قرار گرفت.

البته علی‌رغم وجود نهادهای تعریف شده که در شاخه‌های مختلف دیپلماسی عمومی هند فعال و مؤثر می‌باشند، این کشور بیش از ایفای نقش و تأثیرگذاری در حوزه‌ی افکار عمومی سایر ملل، بی‌وزنه و هدف اعمال نهادهای مجبری دیپلماسی عمومی قدرت‌های بزرگ از جمله مرکز (فرهنگی) آمریکا^۱ و شورای (فرهنگی) بریتانیا^۲ بوده است. این توجه به لحاظ برخورداری از حدود یک ششم جمعیت جهان،^۳ رشد بالای اقتصادی و نقش تازه‌ای است که در جهت تغییر معادلات سیاسی جهانی برای آن در نظر گرفته شده است. بررسی اهداف، برنامه و روش‌های سایر کشورها برای پیشبرد دیپلماسی عمومی خود در این کشور پهناور، مجال دیگری نمی‌طلبد که در این پژوهش از آن صرف‌نظر می‌گردد.

دیپلماسی عمومی در وزارت خارجه‌ی هند

وزارت امور خارجه هند با الگوبرگیزی از سیستم وزارت خارجه آمریکا، و با هدف تأثیرگذاری بر افکار عمومی داخلی و خارجی در راستای راهبردها و برنامه‌های سیاست خارجی کشور، در ماه می ۲۰۰۶ اقدام به تأسیس بخش دیپلماسی عمومی^۴ به موازات بخش تبلیغات خارجی^۵ نمود.

^۱ American Center.

^۲ British Council.

^۳ Public Diplomacy Division (PD Division).

^۴ External Publicity Division (XP Division).

این دو بخش، مستقل از هم ولی با ارتباط تنگاتنگ و هماهنگی کامل با یکدیگر عمل می‌کنند (علی‌رغم الگوگیری از سیستم وزارت خارجه‌ی آمریکا، این استقلال نسبی سخنگو، با سیستم آمریکایی هم‌خوانی ندارد). رئیس بخش دیپلماسی عمومی با رتبه‌ی "دبیر ارشد"^۱ مستقیماً زیر نظر قائم‌مقام وزیر انجام وظیفه می‌نماید. این در حالی است که سخنگو یا همان رئیس بخش تبلیغات خارجی دارای یک رتبه پایین‌تر یعنی "دبیر میانی"^۲ می‌باشد؛ البته سخنگو نیز منصبی ویژه است که صرف نظر از رتبه‌اش، هیچ مدیر میانی بین او و قائم مقام وزیر وجود ندارد. عارف خان، که قریب پنج سال در دهه نود میلادی سخنگوی وزارت خارجه بوده، نخستین سکان دار بخش دیپلماسی عمومی در وزارت خارجه هند بود که این مسئولیت پس از وی در سال ۲۰۰۹ به وینود کومار سپرده شد.

بخش دیپلماسی عمومی در آغاز دارای تقسیمات و تعداد پرسنل کمتری نسبت به بخش تبلیغات خارجی بود؛ ولی به مرور وسعتی بیشتر پیدا کرده و به نظر می‌رسد در آینده بیشتر گسترش خواهد یافت.

اقدامات و هماهنگی‌های عمومی در حوزه‌ی دیپلماسی عمومی بر عهده‌ی بخش دیپلماسی عمومی وزارت خارجه‌ی هند می‌باشد که برخی از این اقدامات عبارتند از:

- ارتباط با منابع انسانی کیفی و استفاده از تجربیات و توانمندی‌های آنها در سفرها. و کنفرانس‌های بین‌المللی و رایزنی‌های دیپلماتیک؛ سفرای سابق هند، نویسندگان و شخصیت‌های مردمی معروف (اعم از فعالان سیاسی و اجتماعی، روزنامه‌نگار، هنرپیشه،...)، هندی‌های شاغل در سازمان‌های بین‌المللی و عضو نیروهای حافظ صلح در نقاط مختلف دنیا از جمله این افراد شناخته می‌شوند.

- ارتباط سازمان‌یافته با آن دسته از نمایندگان (فعلی یا سابق) مجالس سایر کشورها که خودشان یا والدین یا همسر آنها، دارای ریشه‌ی هندی هستند. از آن‌جا که این افراد ارتباط بیشتری با مردم داشته و از نفوذ و

^۱ Additional Secretary.

^۲ Joint Secretary.

- قدرتی قابل توجه برخوردارند، بهترین ابزار دیپلماسی عمومی در خارج کشور به شمار می‌روند. در این باره در قسمت دیپلماسی پارلمانی توضیح بیشتری داده خواهد شد.
- روابط با مؤسسات تحقیقاتی، دانشگاه‌ها و اتاق‌های فکر (مثلاً با دانشگاه توکیو همکاری‌های متعددی در زمینه تبادل اطلاعات، برگزاری سمینارها، انتشار مجلات و... وجود دارد).
 - برگزاری سمینارها و نمایشگاه‌ها بنا بر درخواست نمایندگی‌ها (از جمله میزگرد روابط ایران و هند که در آبان ماه ۸۷ با همکاری این بخش در دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران برگزار شد).
 - سفارش و مدیریت تولید فیلم‌های مستند (۱۵ تا ۲۰ فیلم در طول سال) پیرامون معرفی جاذبه‌ها، پیشرفت‌ها و سیاست‌های اقتصادی و سیاسی هند.
 - انتشار کتاب‌های مختلف درباره هند و همچنین کتاب‌هایی در مورد روابط هند با دیگر کشورها (مثلاً کتاب هند و قرقیزستان که در سال ۲۰۰۷ توسط یک بانوی محقق هندی نگاشته شد).
 - ث انتشار فصلنامه‌ای به نام "چشم‌انداز هند"^۱ حاوی مطالب متنوع فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، و... به ۱۶ زبان (از جمله به زبان فارسی که ابتدا نام آن آینه‌ی هند بود و اخیراً با عنوان دورنمای هند منتشر می‌شود) و توزیع آن از طریق سفارت‌خانه‌ها، مراکز فرهنگی و پایگاه اینترنتی وزارت خارجه هند.
 - توزیع بسته‌هایی با عنوان «بسته‌ی کودکان»^۲ (شامل تمبر، کارت پستال، لوح فشرده، کتاب و...) میان دانش‌آموزان کشورهای میزبان و همچنین برگزاری مسابقات نقاشی در روز کودک از سوی نمایندگی‌ها.
 - اعزام خبرنگاران به خارج و همچنین به نقاط مختلف داخل کشور (در رابطه با مسایل مربوط به سیاست خارجی)

^۱ INDIA PERSPECTIVE.^۲ Children Kit.

- تدارک سفر خبرنگاران و مدیران تلویزیون‌های محلی ایالات (که معمولاً کمتر به مسایل بین‌المللی توجه دارند) به دهلی و ایجاد دسترسی آن‌ها به وزارت خارجه برای انعکاس بهتر مواضع و سیاست‌ها
- ارسال نرم‌افزارهای مختلف (به زبان هندی و انگلیسی) برای تسهیل کار نمایندگی‌ها

بخش دیپلماسی عمومی وزارت خارجه ی هند در نخستین جلوه‌های موجودیت رسمی خود، در سی و پنجمین کنفرانس بین‌المللی جنوب آسیا در دانشگاه و سکونسن آمریکا، کنفرانسی که درباره «چالش‌های وزرای خارجه در اداره‌ی شبکه دیپلماتیک و بهینه‌سازی ارزش‌ها» در ژنو برگزار شد، شرکت نمود. این بخش هم‌چنین کتابچه‌ای درباره‌ی برنامه‌ی کمک هند در افغانستان و بروشورهایی درباره‌ی دیدارهای رسمی رییس‌جمهور و نخست‌وزیر منتشر ساخت. البته پیش از آن، پراناب موکرجی، وزیر خارجه‌ی وقت هند در تاریخ ۱۶ ژانویه ۲۰۰۶ «بنیاد جهانی هند»^۱ را به‌عنوان یک اتاق فکر مستقل برای ارتباط سازمان‌دهی شده با اتاق‌های فکر مشهور جهان (از قبیل مؤسسه‌ی بین‌المللی مطالعات راهبردی لندن) راه‌اندازی نموده بود که مقدمه‌ای برای رسمیت یافتن توجه به دیپلماسی عمومی بود.

از سوی دیگر، ابتکار وزیر خارجه‌ی هند در ماه ژوئن ۲۰۰۷ به منظور درگیر ساختن جامعه‌ی مدنی در خصوص سیاست نگاه به شرق را می‌توان از مهم‌ترین برنامه‌های اعلامی وزارت خارجه این کشور در راستای دیپلماسی عمومی داخلی نام برد. در نخستین اقدامی که در راستای این طرح صورت گرفت، وزیر خارجه‌ی هند طی سفر به شهر شیلانگ (مرکز ایالت مرزی مگالایا) در شرق، به تعامل مستقیم با مردم آن منطقه به ویژه گفتگو با روزنامه‌نگاران، دانشگاهیان و تجار از جمله تشریح فرصت‌ها و چالش‌های سیاست نگاه به شرق، همکاری‌های منطقه‌ای و برنامه‌ی گشایش نقاط تجارت مرزی با چین، میانمار و بنگلادش پرداخت. وی هدف از این اقدام را شفاف‌سازی سیاست‌هایی دانست که دارای تأثیر مستقیم بر زندگی و نگاه

^۱ Global India Foundation.

مردم در منطقه می باشد. تعامل با افکار عمومی بر محور سارک و تجارت آزاد نیز به عنوان دیگر رویکردهای این طرح در سفرهای آتی معرفی شده‌اند.

البته شایان گفتن است دیپلماسی عمومی در تعاریف پذیرفته شده‌ی بین‌المللی آن، عمدتاً متوجه تأثیرگذاری بر افکار عمومی سایر کشورها یا هدف اعمال فشار به دولت‌ها به نفع اصول، اهداف و برنامه‌های سیاست خارجی کشور تأثیرگذارنده می باشد؛ اما در دستور کار نهادهای اجرایی متولی دیپلماسی عمومی از جمله آن چه که در سیستم وزارت خارجه هند وجود دارد، تأثیرگذاری بر افکار عمومی داخلی برای جلب حمایت نسبت به اصول، اهداف و برنامه‌های سیاست خارجی نیز به عنوان یکی از کارویژه‌های دیپلماسی عمومی مدنظر قرار گرفته است.

به طور کلی، حوزه‌های اصلی توجه و فعالیت دیپلماسی عمومی را می توان در دیپلماسی رسانه‌ای، فرهنگی، پارلمانی، انجمن‌های دوستی، نخبگان و اتاق‌های فکر، سازمان‌های مردم نهاد و مهاجرین خلاصه نمود که البته هم پوشانی‌هایی بین این حوزه‌ها وجود دارد. گردشگری، سینمای بالیوود، روابط اجتماعی، روابط اقتصادی و تجاری و حتی ورزش و سایر ارتباطات مردمی نیز از دیگر ابزار دیپلماسی عمومی برای هند به شمار می‌روند.

اکنون به تشریح ساختار و عملکرد برخی از مهم ترین نهادهایی که در خارج از چارچوب بخش دیپلماسی عمومی وزارت خارجه‌ی هند، دارای وظایف و کارویژه‌هایی تعریف شده در ارتباط با این حوزه می باشند، پرداخته می‌شود:

دیپلماسی رسانه‌ای

امور سیاسی و دیپلماتیک مربوط به تعامل با رسانه‌ها و خبرنگاران خارجی، توسط بخش تبلیغات خارجی وزارت امور خارجه‌ی هند انجام می‌پذیرد. مهم ترین این موارد عبارتند از:

الف) امور سخنگویی و اطلاع‌رسانی:

- تدوین و تنظیم مواضع رسمی کشور در قبال مسایل سیاسی دوجانبه و بین‌المللی، و انجام هماهنگی‌های لازم در این زمینه با نخست‌وزیری و سایر مراجع رسمی دولت
- اطلاع‌رسانی در زمینه‌ی برنامه‌های سفر نخست‌وزیر یا وزیر خارجه‌ی هند به خارج و مقامات خارجی به هند، کنفرانس‌های خبری و تعاملات رسانه‌ای پیش از انجام آن‌ها و هم‌چنین انتشار متن دقیق سخنرانی‌ها، مصاحبه‌ها، کنفرانس‌های خبری، پیام‌ها، پرسش‌های نمایندگان مجلس از وزیر امور خارجه و پاسخ آن‌ها و... برای بهره‌برداری رسانه‌های داخلی و خارجی
- انتشار مواضع و اظهارات سخنگو و وزیر امور خارجه، بیانیه‌های مطبوعاتی و...

ب) امور رسانه‌ای:

- تنظیم و تأیید متن تفاهم‌نامه‌های دوجانبه و بین‌المللی همکاری رسانه‌ای
- تأیید فعالیت دفاتر خبرگزاری‌ها و رسانه‌های خارجی در هند
- پشتیبانی سیاسی و اجرایی دفاتر خبرگزاری‌های هندی و رادیو تلویزیون سراسری دولتی هند در خارج از کشور
- تأیید صدور روایدهای خبرنگاری
- پذیرش و اعزام هیأت‌های رسانه‌ای و خبرنگاران همراه هیأت‌های رسمی
- تعاملات رسمی با سفارت‌خانه‌های خارجی در امور رسانه‌ای
- سایر امور مربوط به مطبوعات و رسانه‌ها از جمله وضع قوانین ناظر بر سرمایه‌گذاری خارجی در حوزه‌ی رسانه، برقراری همکاری‌های بین‌المللی رسانه‌ای، مدیریت آگهی‌های دولتی، و پشتیبانی از واحدهای مطبوعاتی بر عهده‌ی «وزارت اطلاع‌رسانی و داده‌پراکنی»^۱ می‌باشد. این وزارت‌خانه دارای سه زیر مجموعه است:

^۱ Ministry of Information & Broadcasting.

۱. بخش رادیو تلویزیون (موسوم به بهاراتی پرایسار) شامل رادیو سراسری هند^۱ و شبکه‌ی تلویزیون ملی هند (دوردارشان)^۲
 ۲. بخش مطبوعات شامل: شورای مطبوعات هند^۳ و دایره‌ی اطلاع‌رسانی مطبوعات^۴
 ۳. بخش فیلم شامل: هیأت مدیره‌ی جشنواره‌های فیلم^۵، تعاونی ملی گسترش فیلم^۶ و شورای مرکزی تأیید فیلم^۷.
- «مؤسسه‌ی ارتباطات جمعی هند»^۸ وابسته به همین وزارت خانه نیز مهم‌ترین نهاد دولتی در زمینه‌ی دوره‌های آموزشی و پروژه‌های تحقیقاتی در حوزه‌ی روزنامه‌نگاری محسوب می‌شود.
- از میان نهادهای پیش گفته، دایره‌ی اطلاع‌رسانی مطبوعات و شبکه‌ی تلویزیونی و رادیویی سراسری هند، بیش از همه با دیپلماسی عمومی مرتبط می‌باشند و لذا در موارد لازم، هماهنگی‌هایی با بخش دیپلماسی عمومی یا بخش تبلیغات خارجی وزارت امور خارجه انجام می‌دهند.
- دایره‌ی اطلاع‌رسانی مطبوعات موظف است اطلاعات لازم در مورد سیاست‌ها، برنامه‌ها، ابتکارات و دستاوردهای دولت را از طرق مختلف در اختیار رسانه‌ها قرار دهد. این شاخه، رابطین متعددی با تمامی وزارت خانه‌ها دارد که علاوه بر هماهنگی در زمینه‌ی اطلاعات لازم‌الانتشار، در تمام مسایلی که به فعالیت‌های تبلیغاتی و تعامل با افکار عمومی مربوط می‌شود، به آن‌ها مشاوره می‌دهند و بازخوردهای این همکاری را نیز به وزیر مربوطه منعکس می‌نمایند. نمایندگان رسانه‌های داخلی و خارجی نیز می‌توانند با اخذ اعتبارنامه‌ی لازم نزد دایره‌ی اطلاع‌رسانی مطبوعات، به

^۱ All India Radio.

^۲ Doordarshan.

^۳ Press Council of India.

^۴ Press Information Bureau.

^۵ Directorate of Film Festivals.

^۶ National Film Development Corporation.

^۷ Central Board of Film Certification.

^۸ Indian Institute of Mass Communication.

اطلاعات حاصله از منابع دولتی که از سوی این دفتر منتشر می‌گردد، دسترسی یابند. این بخش، هم‌چنین گزارشی از سرمقاله‌ها و گزارش‌های خبری منتشره در مطبوعات (ملی و منطقه‌ای) را در قالب بولتن‌های روزانه و بولتن‌های ویژه تهیه می‌نماید.

دیپلماسی فرهنگی

«شورای روابط فرهنگی هند»^۱ که در سال ۱۹۵۰ توسط دولت هند تأسیس شد، گرچه نهادی مستقل محسوب می‌گردد، اما در عمل شاخه‌ی فرهنگی وزارت خارجه می‌باشد که پیشبرد دیپلماسی فرهنگی آن کشور را برعهده دارد. اهداف تأسیس این شورا به موجب اسپاسنامه‌ی آن عبارت‌اند از:

- شرکت در تدوین و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های مرتبط با روابط

فرهنگی خارجی هند

- تشویق مبادلات فرهنگی با سایر دول و ملل

- تشویق و تقویت روابط فرهنگی و تفاهم متقابل بین هند و سایر کشورها

- تأسیس و توسعه‌ی روابط با سازمان‌های ملی و بین‌المللی در حوزه‌ی

فرهنگ

این شورا امروزه دستورات دیپلماسی فرهنگی را از طریق طیفی وسیع از فعالیت‌ها از جمله موارد زیر به اجرا در می‌آورد:

- تبادل دیدارهای محققان برجسته، نظریه‌پردازان، اساتید دانشگاه‌ها،

هنرمندان و نویسندگان

- تسهیل سازمان‌دهی و شرکت در سمینارها و همایش‌ها در خارج از کشور

و مساعدت در سازمان‌دهی و شرکت (میهمانان خارجی) در سمینارها و

همایش‌ها در هند

^۱ Indian Council for Cultural Relations (ICCR).

- همکاری فعال در راه‌اندازی مراکز فرهنگی خارجی در هند (به عنوان مثال ۹ کتابخانه از ۱۳ کتابخانه‌ی انگلیس در هند مشترکاً توسط شورای روابط فرهنگی هند و شورای بریتانیا اداره می‌شوند).
 - نگهداری دفاتر منطقه‌ای شورا در هند و مراکز فرهنگی آن در خارج و پشتیبانی برنامه‌های دوجانبه
 - تأسیس و پشتیبانی کرسی‌های مطالعات هند در دانشگاه‌های خارج
 - آرایه (سالانه بیش از ۷۰۰) بورسیه به دانشجویان خارجی برای تحصیل در هند
 - میزبانی از میهمانان و دانشوران برجسته (در حوزه‌های مختلف) از سراسر دنیا برای تعامل آن‌ها با مؤسسات و مخاطبان هندی
 - مبادله‌ی اجرای گروه‌های هنری، تبادل نمایشگاه‌ها و هماهنگی نصب تندیس رهبران هندی در خارج کشور
 - سازمان‌دهی سخنرانی‌ها و مسابقات مقاله‌نویسی (به‌ویژه یادبود مولانا آزاد) از طرف وزارت امور خارجه
 - تدارک شناخت بین‌المللی از جایزه جواهر لعل نهرو
 - به‌کارگیری انواع وسایل دیپلماسی عمومی از جمله انتشار کتب، مجلات (از جمله ۶ فصلنامه در ۵ زبان^۱)، لوح فشرده و DVD در دایره‌ی موضوعات مرتبط با فرهنگ هند
 - آرایه اطلاعات، تولیدات صوتی-تصویری و کتاب درباره‌ی هند و فرهنگ آن
- دفتر مرکزی شورای روابط فرهنگی هند در دهلی نو قرار گرفته و دفاتری نیز در شهرهای بنگلور، کلکته، چندیگر، چنای، حیدرآباد، لکنو، مومبای و تیروانانتاپورام دارد. این شورا هم‌چنین در ۲۰ کشور دنیا از جمله جورج تاون (گینه)، پاراماریبو (سورینام)، ژوهانسبورگ و دوربان (آفریقای جنوبی)، پورت اسپین (ترینیداد و توباگو) و کلمبو (سریلانکا) دارای دفاتری (شبه خانه‌ی فرهنگ) می‌باشد.

^۱ Indian Horizons, Africa Quarterly, Gagananchal, Papeles de la India, Reconctre Avec l'Inde, ثقافه الهند.

دیپلماسی پارلمانی

در حالی که لابی هند در کشورهای انگلیس، آمریکا، کانادا و تا حدودی در استرالیا به دلیل حضور روحانیون هندو، تجار و دانشجویان هندی در این کشورها، سابقه‌ای بیش از دوره‌ی استقلال این کشور دارد، هم‌اکنون انجمن پارلمانی هند در مجلسین آمریکا مهم‌ترین لابی هند در خارج از کشور و هم‌چنین بزرگ‌ترین لابی رسمی در کنگره‌ی ایالات متحده (از نظر تعداد اعضا) به شمار می‌رود:

«انجمن کنگره‌ای هند و آمریکایی‌های هندی»^۱ در سال ۱۹۹۳ در مجلس نمایندگان آمریکا به منظور تسهیل تجارت و بازرگانی با هند، تسهیل دریافت روادیدهای نامحدود و ترویج فرهنگ هندی در آمریکا تأسیس گردید که یک نفر از حزب دمکرات و یک نفر از حزب جمهوریخواه مشترکاً ریاست آن را بر عهده گرفتند. در یکصد و یازدهمین کنگره که در نوامبر ۲۰۰۸ برگزار شد، تعداد نمایندگان که به عنوان دوستان هند به این انجمن پیوستند، به ۱۵۲ نفر (۱۰۷ دمکرات و ۴۵ جمهوریخواه) رسید.

در ۲۹ آوریل ۲۰۰۴ نیز با تلاش سفارت هند در واشینگتن، اقدامی مشابه در مجلس سنا صورت گرفت و «انجمن هند سنا»^۲ با ۳۲ عضو شکل گرفت که هیلاری کلینتون از حزب دمکرات و سناتور جان کورنین از حزب جمهوریخواه به صورت مشترک نخستین دوره‌ی ریاست آن را بر عهده گرفتند.

گروه‌ها و تشکل‌های خصوصی دیگری نیز در زمینه‌ی روابط هند و آمریکا فعال هستند که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: کمیته‌ی اقدام سیاسی آمریکا و هند^۳، کمیته‌ی اقدام سیاسی هندی-آمریکایی^۴، انجمن دوستی هند و آمریکا^۵، فدراسیون ملی انجمن‌های هندی-آمریکایی^۶، انجمن هندی‌های آمریکا^۷، سازمان جهانی مردم

^۱ Congressional Caucus on India and Indian Americans.

^۲ Senate India Caucus.

^۳ US India Political Action Committee (USINPAC).

^۴ Indian American Political Action Committee (IAPAC).

^۵ Indo-American Friendship Forum (IAFF).

^۶ National Federation of Indian American Associations (NFIA).

^۷ Association of Indians in America (AIA).

هندی الاصل^۱، مجمع هند ایالات متحده^۲، مجمع هندی-آمریکایی برای تحصیلات سیاسی^۳ و غیره.

این تشکل‌ها نیز به نوعی در پیشبرد دیپلماسی عمومی هند در آمریکا دخیل هستند. به عنوان مثال، تعدادی از این گروه‌ها در یک اقدام جمعی، گزارش توجیهی ویژه‌ای در خصوص حوادث تروریستی بمبئی (نوامبر ۲۰۰۸) برای اطلاع اعضاء کنگره‌ی آمریکا تهیه نمودند که در مواضع و رویکرد آن‌ها در این باره تأثیر گذار واقع شد. شایان گفتن است که انجمن دوستی ایران و هند^۴ نیز چندی پیش به همت سفارت جمهوری اسلامی ایران در دهلی نو تأسیس شده؛ ولی متأسفانه هنوز عناصری مؤثر به ویژه از اعضاء پارلمان هند در آن حضور ندارند و کارویژه‌ی خاصی در راستای دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران برای آن تعریف و محقق نشده است.

دیپلماسی مهاجرین

اصطلاح «دیاسپورای هندی»^۵ به هندی‌های مقیم خارج یا خارجی‌های دارای ریشه‌ی هندی اطلاق می‌شود که جمعیت آن‌ها تا حدود ۳۰ میلیون نفر ذکر می‌شود. دستگاه دیپلماسی عمومی هند برای تأثیرگذاری بر رفتار سایر دولت‌ها و تأمین منافع کشور در محیط بین‌المللی توجیهی ویژه به این گروه داشته و برنامه‌هایی را مشخصاً برای این جمعیت قابل‌توجه به اجرا می‌گذارد. اهمیت توجه به این دسته از افراد زمانی روشن‌تر می‌شود که بدانیم در میان این افراد، علاوه بر تجار بزرگ، دانشمندان و صاحبان سرمایه، اشخاص برجسته‌ی سیاسی، فرهنگی، اجرایی و ... قابل‌شناسایی و بهره‌برداری می‌باشند. به عنوان مثال، بر اساس جدیدترین گزارش صادره از سوی دفتر باراک اوباما، رئیس‌جمهور آمریکا، حداقل ۹ نفر هندی‌الاصل در کاخ سفید مشغول به کار هستند که مهم‌ترین آن‌ها خانم

^۱ Global Organization of People of Indian Origin (GOPIO).

^۲ United States India Forum (USIF).

^۳ Indian American Forum for Political Education (IAFPE).

^۴ Indo-Iranian Friendship Society (IIFS).

^۵ Indian Diaspora.

سونال شاه، معاون دستیار رییس جمهور و مدیر دفتر نوآوری‌های اجتماعی و مشارکت مدنی، می‌باشد.

سازمان امور هندی‌های خارج (از میهن)^۱ که یک وزارت خانه‌ی فرعی به شمار می‌رود، هر ساله یک روز در ماه ژانویه برای تشویق جامعه‌ی مهاجرین هندی به مشارکت در توسعه و پیشبرد اهداف ملی کشور مادری خود، به نام «روز دیاسپورا»^۲ جشن گرفته می‌شود. به عنوان مثال، در سال ۲۰۰۷ حدود ۱۲۰۰ نفر از بیش از ۵۰ کشور در این مراسم به سخنرانی و گفتگو در حوزه‌های مختلف پرداختند و روی پروژه‌هایی متعدد کار کردند. از آن جمله، تأسیس مرکز تسهیلات هند در خارج از کشور^۳ برای تشویق سرمایه‌گذاری توسط هندی‌های مقیم خارج در داخل هند بود. این وزارت خانه هم‌چنین دو یا سه بار در سال، برنامه‌ای در قالب یک دوره‌ی فشرده سه تا چهار هفته‌ای با عنوان «هند را بشناسید»^۴ به اجرا در می‌آورد که بر روی مرتبط ساختن نسل جدید هندی‌هایی که در خارج زندگی می‌کنند با فرهنگ و میراث تمدنی هند متمرکز است. حتماً یکی از این دوره‌ها با جشن روز دیاسپورا تلاقی پیدا می‌کند. این برنامه برای دانشجویان و متخصصین جوان که ریشه‌ی هندی دارند، فرصت دیدار از هند و به مشارکت گذاردن نظرها، انتظارها و تجربیاتشان و شرکت در جشنواره‌ها و اردوهای فرهنگی برای برقراری پیوند نزدیک آنان با هند معاصر را فراهم می‌آورد. علاوه بر اهمیت جذب دانش، تخصص و سرمایه‌ی این افراد به داخل، از دیگر اهداف و انگیزه‌های توجه به این قشر، بهره‌مندی از آن‌ها در حوزه‌ی دیپلماسی عمومی می‌باشد.

در حوزه دیپلماسی عمومی، ملیت و تابعیت افراد اهمیت چندانی ندارد؛ بلکه هرگونه وابستگی، گرایش یا حساسیت یک فرد، حزب، مؤسسه یا جریان، نسبت به فرهنگ، ارزش‌ها یا سیاست‌های کشوری که قصد تأثیرگذاری بر تصمیمات و رفتارهای سایر دولتها از طریق دیپلماسی عمومی را دارد، مهمترین انگیزه برای

1 Ministry of Overseas Indian Affairs.

2 "Pravasi Bharatiya Divas" or "Diaspora Day".

3 Overseas Indian Facilitation Center.

4 Know India Program (KIP).

ارتباط، تغذیه اطلاعاتی و پشتیبانی فکری و عملی آن به عنوان یک مخاطب قلمداد می گردد. همچنین کامیابی در دیپلماسی عمومی نمی تواند تنها وصول به مرحله تغییر در رفتار دیگر دولتها تلقی شود؛ بلکه بالابردن هزینه تصمیمات و رفتارهای نامطلوب سایر دولتها یا هموار ساختن مسیر تصمیمات و رفتارهای مطلوب آنها نیز بخشی از موفقیت در این حوزه به شمار می رود.